HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לברוקתי ליתי עקרבא דשב חומרי ונייבשיה בטולא ונישחוק תרתי מנתא כוחלא וחדא מנתא מיניה ולימלי תלתא מכחלי בהאי עינא ותלתא מכחלי בהאי עינא טפי לא לימלי דאי לא פקע עיניה לשברירי דליליא ניתי שודרא ברקא וניסר חדא כרעא מיניה וחדא כרעא מכלבא וניטרפו ינוקי חספא אבתריה ולימרו ליה [א]אסא כלבא אכסא תרנגולא וליגבי שב אומצי משבעה בתי וליתבינהו ניהליה בצינורא דדשא וניכלינהו [ב]בקלקולי דמתא בתר הכי לפשוט שודרא ברקא ונימרו הכי שברירי דפלוני בר פלוניתא שבקינהו לפלוני בר פלוניתא [ג]וליחרו לכלבא בבביתא דעיניה לשברירי דיממא ליתי שבעה סומקי מגווא דחיותא וניטוינהו אחספא דאומנא וליתיב איהו מגואי ואיניש אחרינא מאבראי ונימא ליה עוירא הב לי דאיכול ונימא ליה האיך פתיחא סב איכול ובתר דאכיל ליתבריה לחספא דאי לא הדרי עילויה לדמא דאתי מנחירא ליתי גברא כהן דשמיה לוי וליכתוב ליה לוי למפרע ואי לא ליתי איניש מעלמא וניכתוב ליה אנא פפי שילא בר סומקי למפרע ואי לא ניכתוב ליה הכי טעם דלי במי כסף טעם דלי במי פגם ואי לא ליתי עיקרא דאספסתא ואשלא דפורייא עתיקא וקורטסא ומוריקי וסומקא דלוליבא ונקלינהו בהדי הדדי וליתי גבבא דעמרא וניגדול תרתי פתילתא ולטמיש בחלא וניגדבל בקיטמא הדין וניתיב בנחיריה ואי לא ליחזי אמת המים דאזלת ממזרח כלפי מערב ונפסע וניקום חד כרעא להאי גיסא וחד כרעא להאי גיסא ונישקול טינא בידיה דימינא מתותי כרעא דשמאליה ובידיה דשמאלא מתותי כרעא דימיניה וניגדול תרתי פתילתא דעמרא וניטמיש בטינא וניתיב בנחיריה ואי לא ליתיב תותי מרזבא ונייתו מיא ולישדו עליה ולימרו כי היכי דפסקי הני מיא ליפסוק דמיה דפלניא בר פלניתא לדמא דאתי מפומא בדקינן ליה בגילא דחיטתא אי סריך מריאה קאתי ואית ליה תקנתא ואי לא מכבדא קאתי ולית ליה תקנתא אמר ליה רב [ד]אמי לרב אשי והאנן איפכא תנן [ה]ניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כלום הריאה שניקבה או שחסרה אמר ליה כיון דמפומיה קאתי אימר איתמוחי איתמח אמר מר אי מריאה קאתי אית ליה תקנתא מאי תקנתיה ליתי שבעה [ו]כוני מפירמא דסילקא ושבעה כוני פירמא דכרתי וחמשה כוני פרידא ותלתא כוני דטלפחי וכונא דכמונא וכונא דחבלי וכנגדן כנתא פטירתא וליבשיל וליכול ולישתי אבתריה שיכרא חריפא דטבת לככא אמר רבה בר רב הונא ליתי תומא יחידאה ונימרסיה במישחא ומילחא ונתביה אטופראי דאליונא דההוא גיסא דכייב ליה ונהדר ליה גדנפא דלישא וניזדהר לבישריה דקשי לחיורא לחינכי אמר רבי יוחנן [ז]חומתי כי ממרו ועיקרא דחומתי עדיף ממרו ונינקוט בפומיה הני לאוקומי לבשולי לייתי פארי דריש נפייא וטלפחי בעפרייהו ושובלילתא וחומרתא דכשותא ונינקוט כאמגוזא בפומיה לאיפתוחי לינפח ליה חבריה תחלי חיורתא בגילא דחיטתא לאסוקי ליתי עפרא מטולא דבית הכסא וניגבול בדובשא וניכול דמעלי ליה [ח]לברסם ליתי כי פיסתקא דנישדור וכי אמגוזא דחלבניתא דובשניתא ומלי תרוודא דובשא חיורא ומלי נטלא בת מחוזא חמרא נקידא ונישלוקינהו בהדי הדדי וכי בשיל נשדור בשיל ליה כוליה ואי לא ליתי רביעתא דחלבא דעיזא חיוורתי

ונטייפיה

לברוקתי. חולי שבעין שקורין טייל"א: **דשב חומרי.** מנומר בשבע גוונין מחמת זקנה: **ונייבשיה בטולא.** כלומר שלא מחמת שמש: **תרתי מנתא כוחלא וחדא מנתא מיניה.** שני חלקים כחול וחלק אחד ממנו: **תלתא מכחלי.** מכחול הוא כנף עוף או כף רחב דק של עץ שנוטל בו הכחול ונותן בעין: **תלתא מכחלי.** שלשה פעמים: **לימלי.** ישים בעינו: **דאי לא.** מיזדהר דלא לימלי טפי פקע עיניה: **לשברירי דליליא.** סנורים הבאות על האדם בלילה: **שודרא ברקא.** חבל של שיער בהמה ושל זנב סוס ופרה: **וניסר חדא כרעא מיניה וחדא כרעא מכלבא.** יקשור אחד מרגליו ורגל הכלב בשני ראשי החבל: **וניטרפו ינוקא חספא אבתריה.** יקשקשו תינוקות שברי חרסים אחריו: **ויאמרו.** לחש זה: **אסא כלבא אכסא תרנגול.** זקן כלב שוטה תרנגול: **אומצי.** חתיכות בשר: **ונתבינהו ניהליה.** בני הבתים להנך אומצי בצינורא דדשא: **קלקלי.** אשפות: **ניפשוט.** יתיר הקשר מרגלו: **בבביתא דעיניה.** בבבת עינו: **סומקי.** טחולים: **אחספא דאומנא.** כלי חרס מנוול שמקיזין לתוכו דם: **ונימא ליה עוירא.** לפתיחא הב לי ואיכול: **פפי שילא כו'.** לחש הוא: **טעם דלי במי כסף.** לחש הוא: **אשלא דפוריא.** חבל של מיטה: **וקורטסא.** נייר של מוכין: **ומוריקא.** קרו"ג: **וסומקא דלולבא.** דבר אדום הגדל בלולב: **וניגדיל פתילתא.** לשון גדילים[ט]. יעשה פתילה מן הצמר: **ולטמיש בחלא.** ישרה בחומץ: **וניגדביל.** יגלגלנו באפר וידבק האפר בו: **ונשדו עליה.** דרך מרזב: **סריך.** נדבק הקש בדם: **גילא.** אישטריי"ם: **כיון.** דדמא דכבדא שהיא תלויה למטה מן הריאה עולה למעלה ונפיק דרך הפה: **אימר אתמוחי אתמח.** כולה כבדא ולא נשתייר הימנה כלום ונפל לריאה דרך קנה הכבד שמחובר לקנה של ריאה: **כוני.** מלא אגרוף: **פירמא דסילקא.** קיצת תרדים מצינדור"א: **פרידא.** מין עשב וי"א מדיירישר"ש: **וכנגדן.** כשיעור כל אלו: **כנתא פטירתא.** אנטריי"ל של בהמה שהיתה פטר רחם לאמה: **לככא.** חולי השינים הפנימים: **תומא יחידאה.** ראש שום שלא היה בו אלא צלע אחד: **ונמרסיה.** ישחקנו: **אטופרא דאליונא.** על צפורן של בוהן יד: **ונזדהר לבשריה.** שלא יגע אותו שום בבשרו: **דקשי לחיורא.** צרעת: **לחינכי.** אבעבועות הגדילים בגרון כמין גלנ"ט ובלשון רומי אשטרנגיילו"ן: **חומתי כי ממרו.** עלי של חמוס פילטר"ו טוב לרפואה זו כמין עשב שקורין ממרו בלשון ארמי: **ועיקרא דחומתי.** שורש החימוס פילטר"ו: **עדיף.** לרפואה מממרו. ממרו שבדמוני' לשון מורי: **הני.** חומתי וממרו: **לאוקומי.** החולי שלא ינפח יותר מדאי: **לבשולי.** האבעבועות שתקבץ לחה שלהן לתוכן שתהא יוצאה כשיבקעו אותו: **פארי דריש נפיא.** סובים גדולים שצפין למעלה בנפה כשמרקדין: **וטלפחי בעפרייהו.** עדשים עם עפר שנתלשו בהן: **ושבלוליתא.** תלתן פינוגר"י: **וחומרתא דכשותא.** פרח שבכשות הומלו"ן: **כאמגוזא.** כשיעור אגוז: **לפתוחי.** האבעבועות של אשטרנגיילו"ן שיבקעו ותצא הליחה: **לינפח ליה.** בגרונו: **בגילא דחיטתא.** שהוא חלול ויכניס זרע השחלים לתוכו בראשו אחד ויכניסנו בתוך פיו של חולה עד הבליעה וינפח חבירו בראש האחר ויצאו השחלים ויפלו ויחנו על החולי: **לאסוקי.** להעלות בשר לרפאות הביקוע: **מטולא דבית הכסא.** מתחת צל אבנים המסודרות לבית הכסא בשדות ומתוקנות כעין מושב: **לברסם.** חולי שקורין צוריי"ר והוא בא מן הראש דרך החוטם: **כי פיסתקא דנשדור.** כשיעור גלנ"ט של ארז מסס נשדור שקורין אמוניק"א: **חלבניתא דובשניתא.** חלבנה מתוקה שקורין גלמ"א: **תרוודא.** כף: **נטלא.** כלי מחזיק רביעית: **חמרא נקידא.** יין צלול יפה שאינו אדום: **וכי בשיל נשדור בשיל כוליה.** זה סימן יהיה לך לכשיבשל הנשדור בידוע ששאר סמנין מבושלין לפי שהוא קשה:

ונטייפיה

לברוקתי. הכא משמע דיש לה רפואה וכן בפ' המוציא יין (שבת דף עח.) נמי קאמר שכן כוחלין לברוקתי וקשה דבבכורות (דף לח:) חשיב ליה גבי מומין הקבועין ואומר רבינו יצחק דכל מה שאינו עובר מאיליו או ע"י רפואה קלה חשיב מום קבוע אי נמי רפואה דהכא ודהמוציא היינו בתחילת החולי אבל בסוף החולי אין לו רפואה:

לככא. שינים[א] כדפי' בקונטרס כאן ולא כמו שפירש בעלמא (ע"ז דף כח.[י]) דהיינו חניכיים[ב] מדאמרינן בערבי פסחים (דף קיג.) לא תעקר ככא וכן בחולין (דף נט:) נתור ככי ושיני דגברי וזה לא שייך לומר בחניכיים[ג]:

רב

מסורת הש"ס

א) [גירסת הערוך בערך אשא אשא], ב) [ב"ק כא. ובע"ז כח. כתב רש"י תרגום מאשפות ירים אביון מקלקלתא מרים חשוכא], ג) נראה שצ"ל וליחדו, רש"ש וכ"ה בערוך ערך בביתא, ד) בכת"י ודפו"ר רב איתי, וביעב"ץ כתוב דאולי צ"ל רב אסי, ה) חולין מב., ו) [נ"א בוני אבל בגירסת ערוך ערך כן ג איתא כוני ופירושו חופן ועי' בשבת קי: הגירסא שלפנינו בוני ופרש"י שם בוני מלא אגרוף ובעירובין כט: פרש"י בוני מדות ולקמן ע"ב ודף ע. בוני פרש"י מלא אגרוף וע"ע שבת סז. ד"ה ושבעה], ז) [בערוך ערך חמת איתא חומתי וממרו פי' בלע"ז פילטרו"ן], ח) בחולין דף קה: איתא לכרסם. מלא הרועים, ט) [דברים כב], י) [עי' תוס' שם ד"ה ככי],

* * *

מוסף תוספות

א. האחרונים הטוחנים המאכל. תוס' חולין נט: ד"ה נתור. ב. מקום מושב השינים. תוס' ע"ז כח. ד"ה ככי. ג. שאותן אין דרכן ליפול. תוס' חולין שם.

לעזי רש"י

טייל"א [מייל"א]. קרום בעין הפוגע בראיה.
קרו"ג כרכום.
אישטריי"ס [אישטריי"ם]. קש.
מצינדור"א [מינצידור"א]. סלק קצוץ.
מדיירישר"ש [מירידייר"ש]. עץ דובדבן הבר.
אינטריי"ל. שומן המעיים.
גלנ"ט [גלנ"ץ]. בלוט.
אשטרנגיילו"ן [אישטרנגיו"ן]. דלקת שקדים.
פילטר"ו [פיליטר"א]. בן-חרצית (צמח).
בדמוני"א [בלדימוני"א]. שומַר האלפים.
פינוגר"י. חילבה (גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין).
הומלו"ן. כשות.
אשטרנגיילו"ן [אישטרנגילו"ן]. דלקת-שקדים.
צוריי"ר [צידי"ר]. נזלת חריפה.
גלנ"ט. בלוט.
אמוניק"א [אמוניאק"ו]. כלוריד, אמוניה.
גלמ"א. חלבנה.